



**Referat fra møde i Vildtforvaltningsrådet mandag den 7. december 2020 kl.  
10.00-14.30, Hotel Comwell H. C. Andersen, Claus Bergs Gade 7, 5000 Odense.**

**(Fysisk fremmøde for Rådet og Skype for ministeriet, DCE og talere)**

---

**Fra Vildtforvaltningsrådet deltog:**

Jan Eriksen	(Formand)
Henrik Bertelsen	Landbrug og Fødevarer (Næstformand)
Frederik Lüttichau	Landbrug og Fødevarer
Egon Østergaard	Dansk Ornitologisk Forening
Birgitte Heje Larsen	Dyrenes Beskyttelse
Flemming Torp	Friluftsrådet
Peter A. Busck	Dansk Skovforening
Claus Lind Christensen	Danmarks Jægerforbund
Ella Maria Bisschop-Larsen	Danmarks Naturfredningsforening

**Deltog ved punkt 4:**

Jesper Moeslund, DCE

**Deltog ved punkt 6:**

Formand for underudvalget om vildtreservater Christian Hjort

**Deltog ved punkt 7:**

Professor Carsten Rahbek, Center for Makroøkologi, Evolution og Klima, Københavns Universitet

### **Fra Aarhus Universitet deltog:**

Aksel Bo Madsen

### **Fra Miljøstyrelsen deltog:**

Kontorchef Jens Skovager Østergaard

Funktionsleder Camilla Uldal

### **Fra Miljøministeriet deltog:**

Kontorchef Charlotte Brøndum (ved punkt 1)

Teamleder Mette Rask Jensen

Sagsbehandler Lasse Zöga Diederichsen

Studentervedhjælper Mette Føns

## **1. Godkendelse af dagsorden**

**Bilag**

**2020-04-01**

Dagsordenen blev godkendt med ønske om drøftelse af vilde mink og fælder til mårhund under punkt 12, Eventuelt.

**Charlotte Brøndum** præsenterede den nye organisering i Miljøministeriet, herunder det nye kontor, Vild Natur og Biodiversitet, hvor sekretariatet for Vildtforvaltningsrådet (VFR) er placeret, og hun udtrykte en forventning om et fortsat godt samarbejde med VFR. CB orienterede herefter om, at der på finansloven er blevet afsat 888 mio. kr. til etablering af 15 naturnationalparker og udpegning af 75.000 hektar urørt skov. Desuden er der enighed om at etablere et biodiversitetsråd, udarbejde en strategi for truede arter, foretage en lovgennemgang på natur- og biodiversitetsområdet, samt afsætte 10 mio. kr. til indsatser på havet. Den nærmere udmøntning skal dog aftales mellem aftaleparterne.

## **2. Ulveforvaltning – ulvegruppe**

**2020-04-02**

**2020-04-03**

### Ramme:

**Jan Eriksen** kunne berette, at arbejdet i ulvegruppen fortsætter med at mindre grupper har ansvaret for de forskellige punkter i planen, og at det forventes, at der vil være et tekstudkast klar inden den 15. december 2020 til kommentering i hele gruppen. JE gav udtryk for, at en pressetidsfrist ikke må gå forud for et solidt fagligt arbejde. Den 8. januar er der møde om de grundlæggende planmål vedr. ulveforvaltning.

**Peter A. Busck** spurgte, hvor mange ulve der befinder sig i Danmark, samt hvor de formodes at være.

**Jan Eriksen** svarede, at ulvegruppen har fået oplyst af Miljøstyrelsen, at der er 10-11 ulve med ca. ligelig kønsfordeling, at minimum én tæve har fundet en mage, og at der er tegn på dannelse af kobler to måske tre steder. Derudover er ulvene i Danmark solitære.

**Frederik Lüttichau** roste formanden for, at tage møder med grupper, der ellers vil føle sig fortabte og føle usikkerhed ved udsættelse af revisionen af forvaltningsplanen for ulv.

### 3. Arbejdet i jagttidsgruppen 2022

2020-04-04

Ramme:

**Henrik Bertelsen** fremlagde jagttidsgruppens udkast til revideret princippapir for fastsættelse af jagttider og appellerede til at organisationerne sørger for at klare mellem repræsentaterne i VFR og jagttidsgruppen. HB orienterede videre, at der arbejdes på at planlægge arbejdet for vildtskadegruppen.

Følgende forslag til rettelser i princippapiret har særlig opmærksomhed i den videre drøftelse i VFR:

- a) Formulering af sætningen "det bør tilstræbes, at jagten ikke i væsentlig grad bidrager til at holde bestanden under naturens bæreevne (bærekapacitet), med mindre det er målsætningen.", herunder om det skal hedde bæreevne eller bærekapacitet.
- b) Hvordan skal de forskellige rødlistes bruges til fastsættelse af jagttiderne., herunder sætningen: "Hvordan er arterne listet på den globale, den nationale, - og i fagligt relevante tilfælde, - den europæiske rødliste?"

Ad a):

**Claus Lind Christensen** spurgte, om sætningen er som den blev aftalt på det sidste møde og mente, at sætningen bør fjernes, da den synes overflødig, grundet at jagtloven allerede inkluderer sådanne hensyn. Claus påpegede dertil, at sætningen taler om målsætninger, men at den ikke skal kunne tolkes sådan, at jagt ikke må påvirke bestande på nogen som helst måde. Målsætningerne på en række arter kan være tvetydige, og at det kan være med til at skabe usikkerhed på, hvad der må jages, og hvad der ikke må jages.

**Henrik Bertelsen** bekræftede, at sætningen er som det blev aftalt på sidste møde.

**Frederik Lüttichau** bemærkede, at sætningen bør formuleres med en vis rundhed og ikke for firkantet.

**Ella Maria Bisschop-Larsen** foreslog, at der i princippapiret skulle være en note, der præciserer sætningen vedr. målsætninger.

**Egon Østergaard** mente ikke, at sætningen er problematisk.

**Jan Eriksen** mente, at "bæreevne" var passende at bruge, og tilføjede, at det ikke er muligt at lave den samme grundige gennemgang for alle arter i DCE's vurdering af det biologiske grundlag.

Ad b):

**Ella Maria Bisschop-Larsen** mente, at mellemsætningen "og i fagligt relevante tilfælde" bør tages ud, da den er med til at skabe forvirring og uklarhed.

**Henrik Bertelsen** pointerede, at den europæiske rødliste er anderledes, og at det for hver enkelt art skal besluttes, hvilken rødliste der er relevant.

**Claus Lind Christensen** bakkede op om, at det er vigtigt og afbalanceret at fastholde sætningen, da den danske og den globale rødliste som udgangspunkt altid vil være nødvendige i forhold til bestemmelser af jagttider, mens den europæiske rødliste vil være sekundær.

**Flemming Torp** ønskede at fremhæve, at det er vigtigt, at Miljøstyrelsens fortolkning af, hvordan rødlisterne kan anvendes, fremgår af princippapiret i noten. Rødlisterne bør fungere som tjekliste i forhold til bestemmelser af jagttider, og de vil derfor altid være relevante.

**Jens Skovager Østergaard** forklarede, at den globale rødliste dækker den globale bestand af en given art, mens den danske rødliste dækker den danske bestand, og den europæiske rødliste dækker den europæiske bestand. Derfor kan der være forskellige definitioner af arters tilstand mellem rødlisterne. JSØ tilføjede, at arter på den danske rødliste godt kan have stabile bestande på globalt plan, og omvendt. VFR skal fx tage stilling til om rådets mening er, at rødlisten skal bruges som tjekliste til at finde ud af, om der skulle være jagttid eller ej på særlige arter.

**Peter A. Busck** påpegede, at hvis den omtalte mellemsætning skal fjernes, da skal politikken også laves om.

**Henrik Bertelsen** foreslog, at formuleringen sendes tilbage til jagttidsgruppen for at få afklaret, hvorfor den europæiske rødliste er behandlet anderledes end de andre i princippapiret.

**Jan Eriksen** konkluderede, at jagttidsgruppen skulle genbesøge de to sætninger samt noten. Desuden aftalte VFR, at "ad spm 8" skal rettes til "ad spm 10" til sidst i princippapiret.

#### 4. Rødlisten

##### Ramme:

*Jesper Erenskjold Moeslund fra DCE fortalte VFR om, hvordan rødlistes kan benyttes til at danne et hurtigt overblik over, hvilke arter der er truede og i hvor høj grad. Arter kan været truede af forskellige årsager, hvilket kan betyde, at en rødlistning ikke altid betyder at arten skal forvaltes. Eksempelvis har vandrefalk meget store territorier, dvs. at der i Danmark ikke er plads til mange par af ynglende vandrefalk. Arten bliver derfor rødlistet, men vi behøver ikke nødvendigvis at forvalte den af den grund (men der kan godt være andre grunde til forvaltning af vandrefalk). Der kan også være arter der er livskraftige, men bør forvaltes. Altså er rødlistes komplicerede at lave og arbejde ud fra og kræver ofte en faglig efterbehandling rettet mod det formål, man ønsker at bruge dem til. Rødlistes stiller forskellige kriterier op for som alle har til formål at belyse, hvor truet en art er, og for at rødliste en art holdes data om denne op imod disse rødlistekriteriet. Til den danske rødliste anvendes International Union for Conservation's (IUCN) rødlistekriterier.*

- *A-kriterier handler om tilbagegang i bestande. Man ser på, hvad årsagerne til tilbagegangen er, hvordan tilbagegangen har udviklet sig indtil nu, samt hvordan den nuværende og fremtidige tilbagegang er. Man kan estimere tilbagegangen vha. fx direkte målinger og udredninger. På baggrund af kriteriet opdeles arter i kritisk truet, truet, sårbar og næsten truet.*
- *B-kriterier handler om geografisk udbredelse. Man ser på, hvordan arters udbredelsesareal og forekomstareal er, samt om der er tale om en stærk fragmentering, vedvarende tilbagegang i udbredelse og kvaliteten af habitaterne. Dertil estimerer man, hvorvidt der er*

*tale om ekstreme fluktuationer i udbredelse eller forekomst af arten. Udbredelses- og forekomstarealer er skarpt defineret af IUCN. På baggrund af B kriterierne kan man igen bestemme, hvilken rødlistekategori en art skal henføres til.*

- *C kriterier handler om meget små bestande kombineret med tilbagegang i antallet af individer som kan få afkom (såkaldt modne individer). Afhængig af hvor lille en arts bestand er, og hvor stor tilbagegangen er, afgøres hvilken rødlistekategori en art skal henføres til.*

*Jesper nævnte til slut D og E kriterierne, som ikke fylder lige så meget som de foregående tre kriterier i bestemmelserne af arters rødlistekategori på rødlistener.*

*Eksempler fra Danmarks rødliste:*

- *Spidsand, der findes både en rødlistevurdering af artens ynglebestand og af dens trækbestande. Eksemplet omfatter kun ynglebestanden. Spidsands ynglebestand er truet og rødlistet efter D-kriteriet. Der er under 250 modne individer i Danmark, derfor er den truet på den danske rødliste. Tilbagegangen er over 30 % over en længere (10 år) periode, og det udløser kategorien 'truet'.*
- *Ræv, vurderet til næsten truet, den er gået fra livskraftig. Ræv blev vurderet efter A4 kriteriet, pågående tilbagegang foregået i fortiden og vurderet forventelig i fremtiden. Med en estimeret tilbagegang på mere end 10% er ræv klassificeret som 'næsten truet' på den danske rødliste.*

**Claus Lind Christensen** takkede for Jespers indlæg og bemærkede, at Dansk Ornitologisk Forening er kilde til data og spurgte til kvalitetssikring af de indsendte data. Hertil svarede **Jesper Erenskjold Moeslund**, at den faglige vurdering af arterne foretages af DCE ud fra disse data og i samarbejde med konsulenter uden for DCE. Hertil er der en faglig kommenteringsperiode, hvor eksterne eksperter kan komme med kommentarer til udkastet til vurderingerne. Disse kommentarer bliver stillet til rådighed for dem, der til sidst skal kvalitetssikre vurderingen af den givne arts status. Jesper pointerede, at DCE bestræber sig på, altid at sikre at få så meget data med som muligt.

**Claus Lind Christensen** gav udtryk for, at den faglige kommenteringsperiode skal tydeliggøres, da Danmarks Jægerforbund ikke føler sig inddraget i processen angående vurdering af arters status. **Jesper Erenskjold Moeslund** svarede, at DCE vil stræbe efter fremover, at få sendt direkte invitation ud til alle relevante faggrupper vedr. statusvurderinger af arter.

**Claus Lind Christensen** stillede spørgsmål til vurderingen af danske trækfugle og påpegede, at den europæiske liste kan risikere at karambulere med trækfugle bestanden, og at man derfor kan stille spørgsmål til nødvendigheden af vurderinger af trækfugle på dansk niveau. **Jesper Erenskjold Moeslund** forklarede, at IUCN opfordrer til at alle lande laver trækfuglevurderinger. En trækfuglevurdering for et givet land, fx Danmark, vil kun omfatte den bestand der besøger landet, hvilket ikke nødvendigvis er hele den europæiske bestand. Derfor vil vurderingen på den europæiske rødliste ikke nødvendigvis stemme overens med den danske i disse tilfælde. Det er klart at hvis det er samme bestand der er vurderet på den danske rødliste og den europæiske, så bør der være overensstemmelse mellem de to vurderinger. I en vurdering af en trækfuglebestand tager man både højde for nationale og ekstra-nationale forhold, fordi arten kan trues både af faktorer i Danmark og uden for landets grænser.

**Frederik Lüttichau** spurgte ind til brugen af rødlistener på spidsand, når man ved, at der er en stor bestand i Rusland, som overvintrer i Egypten. **Jesper Erenskjold Moeslund** bemærkede hertil, at det netop er derfor, at der er behov for en faglig vurdering af den enkelte art, og at man ikke nødvendigvis skal undgå jagt på rødlistede arter. Ofte er de jagtbare arter som fx ræv, rådyr,

de fleste ænder, gæs, mm. ikke begrænsede af få og dårlige levesteder i Danmark; det er de fleste andre arter på rødlisten, og det er væsentligt at inddrage i en vurdering af om der kan være jagt eller ej. Hvis arter lynhurtigt vil komme sig, hvis man letter jagttrykket, er det tegn på, at det ikke er levestederne der begrænser arten, og så er situationen en anden, end hvis en art også er presset af dårlige og få levesteder.

**Egon Østergaard** bemærkede, at Dansk Ornitologisk Forening spiller en central rolle i bestandsvurderingerne, da organisationen har det bedste datagrundlag for fugle i Danmark. Andre er meget velkomne til at bidrage med data.

**Birgitte Heje Larsen** spurgte til et udsagn om, at Danmarks Jægerforbund mente, at jægere godt kan skyde vildt i Danmark, hvis man ikke skyder arten i andre lande.

**Claus Lind Christensen** svarede, at nogle arter er truede i Danmark og ikke på globalt plan, mens det er omvendt for andre arter. CLC pointerede, at det er vigtigt at inkludere en flyway-betragtning, og at de internationale rødlistes ikke er afgørende for fastsættelse af jagttiden. Dermed argumenterede CLC, at arter der ikke jages i andre lande godt kan jages i Danmark.

**Ella Maria Bisschop-Larsen** bemærkede, at debatten handler om, hvilket grundlag, der skal have indflydelse på, om vildt er jagtbart eller ej, og hertil bidrager jægerne med data om vildtudbytte tilsvarende DOF-basen.

**Aksel Bo Madsen** bekræftede, at vurdering af ynglebestande er lavet af DCE, men at Dansk Ornitologisk Forening har lavet meget af forarbejdet angående indsamling af data. Han pointerede, at principperne for rødlisterne er fastlagt af IUCN. ABM understregede, at DCE vil tilstræbe at grundlaget for, hvordan rødlistevurderingen er fremkommet angives tydeligt. Han gav eksempel på spidsand, som er vurderet forskelligt for den ynglende bestand og den trækkende bestand, og for ræv er nedgangen i bestanden formentlig begrundet af hvalpesyge.

**Jan Eriksen** takkede Jesper Moeslund for oplægget og konkluderede, at indberetning af data til brug i rødlistearbejdet og de efterfølgende vurderinger er centralt, og at organisationerne kan bidrage væsentlig til dette arbejde.

## 5. Forvaltningsplan for skarv

2020-04-05

### Ramme:

*Camilla Uldal orientere om arbejdet i skarvarbejdsgruppen ud fra den udsendte synopsis for en opdateret forvaltningsplan.*

*Den nuværende forvaltningsplan for skarv er fra 2016. Skarvarbejdsgruppen har drøftet forskellige mulige tiltag som baggrund for en opdatering af forvaltningsplanen. Camilla fortalte, at Miljøstyrelsen arbejder med et format, der skal munde ud i en kortere plan med flere bilag. Planen forventes, at blive mere dynamisk, så det er muligt løbende at justere indsatserne, når nye erfaringer kommer ind. Planen bliver desuden mere balanceret, så der både bliver beskrevet udfordringer med skarv, men også steder hvor arten skal beskyttes.*

*I skarvarbejdsgruppen sidder Dansk Ornitologisk Forening, Danmarks Jægerforbund, Danmarks Naturfredningsforening, Danmarks Sportsfiskerforening, Danmarks Fiskeriforening, Dyrenes Beskyttelse, Dansk Fritidsfiskerforbund, Foreningen for Skånsomt Kystfiskeri.*

**Jan Eriksen** hilste den adaptive tilgang velkommen og tilføjede, at dette indebærer, at der skal være en diskussion af målsætningen for planen, så der både bliver strategiske og operationelle mål. Dertil bemærkede Jan, at der er sket en biologisk set stor forandring af skarvbestanden i Danmark, måske grundet den øgede tilstedeværelse af havørn, som Dansk Ornitologisk Forening har beskrevet i deres nyhedsbrev.

**Ella Maria Bisschop-Larsen** ønskede, at VFR har mulighed for at kommentere på skarvforvaltningsplanen, når den foreligger. Det er vigtigt at skarv kun bekæmpes med særlig indsats, hvor den gør skade, og at der er områder, hvor skarven lades i fred, hvor den ikke gør skade. Dertil bemærkede Ella Maria, at DN finder det vigtigt, at der er en tydelig sammenhæng mellem regulering og effekten, og at det ikke ses i dag.

**Frederik Lüttichau** spurgte til kriterierne for, hvornår forvaltningsplanen vil blive ændret løbende, og hvem der afgør, om der skal ske ændringer.

**Camilla Uldal** svarede, at Miljøstyrelsen løbende undersøger hvilke tiltag, der virker, og drøfter erfaringerne med skarvarbejdsgruppen, hvorefter Vildtforvaltningsrådet kan høres.

**Frederik Lüttichau** spurgte, om man passer bedre på skarven i vildtreservaterne.

**Camilla Uldal** svarede, at hvis der er jagtforbud i vildtreservaterne, kan erhvervsfiskere og bierhvervsfiskere få reguleringstilladelse i tilknytning til fiskeredskaber og fra eget fiskefartøj.

**Egon Østergaard** udtrykte bekymring for, at bekæmpelsen af skarv synes at blive intensiveret og nærmer sig en regulær jagttid på skarv, hvorfor der bør fokuseres på dokumentation af skarvs skadevirkning.

**Jan Eriksen** bemærkede, at der i en adaptiv forvaltningsplan skal være et solidt datagrundlag, og at der derfor er brug for effektiv overvågning i forvaltningen.

**Birgitte Heje Larsen** udtrykte enighed med Egon og nævnte, at planerne tidligere har haft fokus på hensyn til natur, så blev hensynet til erhvervsfiskeriet øget, og nu har lystfiskeriet fået større prioritet. BHL påpegede, at fiskeriet ikke burde veje lige så tungt i den nye forvaltningsplan.

**Flemming Torp** bakkede op om den adaptive tilgang og bemærkede, at det er vigtigt at formålet med planen også er at bevare skarv i den danske natur. FT tilføjede, at der mangler operationelle mål og virkemidler i oplægget til planen.

**Frederik Lüttichau** spurgte til, hvordan man forestiller sig, at en adaptiv forvaltningsplan kan rejse lokale problemstillinger.

**Camilla Uldal** svarede, at den lokale enhed af Naturstyrelsen kan give tilladelse til regulering, hvis der er behov.

**Claus Lind Christensen** bakkede op om den adaptive del, men savner også operationelle mål, for ikke at devaluere begrebet. CLC spurgte, om baggrunden for den højere prioritering af tællinger af skarv frem for edderfugl, der ellers er fredet.

**Peter A. Busck** bemærkede, at der ikke er lodsejerorganisationer repræsenteret i skarvarbejdsgruppen, og gav udtryk for bekymring, da der er skove og jorde, der tager stor skade af skarv.

## 6. Status fra underudvalg om vildtreservater

2020-04-07a

2020-04-07b

2020-04-07c

### Ramme:

*Christian Hjorth, formand for vildtreservatudvalget, gav en status for arbejdet i udvalget. Strategien for vildtreservater er især et ønske om at beskytte alle arter af terner, lysbuget knortegås og gråsæl samt fældende dykænder. En undersøgelse af forstyrrelser fra sejlads gav anledning til, at Miljøstyrelsen ønskede at genbesøge 16 reservater, hvorfor VFR nedsatte dette udvalg. Første møde i vildtreservatudvalget var i 2013, og der har været 14 møder på syv år. Udvalget har arbejdet effektivt, men har haft svære vilkår, da området ikke har fået prioriteret ressourcer i Miljøstyrelsen. Alt i alt har udvalget færdigbearbejdet otte reservater, det seneste i 2019. Styrelsen har vurderet, at i nogle reservater er der alligevel ikke behov for at justere vildtreservatbekendtgørelsen, da evt. problemer kan løses administrativt ved bedre skiltning eller afskærmning. Det er i 2017/18 blevet besluttet, at alle reservater skal gennemgås. Den vedlagte oversigt giver en status på fremdriften for de resterende reservater, hvoraf nogle (bl.a. Vadehavet) endnu ikke er færdigbehandlet af styrelsen, og for andre reservater, mangler der stadig undersøgelser.*

*Nogle bekendtgørelser er udstedt i 40'erne, hvilket betyder, at det er en god ide at revurdere, om reservater skal nedlægges eller revideres. Slutteligt kunne Christian Hjorth meddele, at der altså er en del hængepartier for vildtreservatudvalget, og at der stadig er 71 reservater, der skal gennemgås.*

**Jens Skovager Østergaard** kvitterede for, at vildtreservatgruppen har arbejdet meget engageret og erkendte, at arbejdet har taget længere tid end håbet, men tilføjede, at Miljøstyrelsen har fået ny bemanning, som kan være med til at fremskynde processen. JSØ bemærkede, at det for Vadehavet er tale om et meget stort vildtreservat med en lang række problemstillinger og relaterede komplikation, eksempelvis vedr. fiskeribestemmelser.

**Ella Maria Bisschop-Larsen** takkede for gennemgangen af status og spurgte til, hvorvidt der går en høringen fra Miljøstyrelsen ud til offentligheden inden bekendtgørelse tilknyttet vildtreservater. Dertil spurgte hun indtil arbejdsplanen for 2021.

**Christian Hjorth** svarede, at der ved hvert eneste reservat tidligere lavedes en brugergruppe. Nogle oprindelige brugergrupper er stadig aktive, og hver gang der kommer et reservat i spil, kommer der en invitation ud fra vildtreservatgruppen til brugerne. Brugere repræsenteres ofte af Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening, Danmarks Jægerforbund, og lignende foreninger. Når der har været brugergruppemøder laves et bekendtgørelsesudkast, som sendes i offentlig høring.

**Ella Maria Bisschop-Larsen** påpegede, at der er lokale brugere, der ikke føler sig inddraget, eksempelvis ved det Sydfynske Øhav. **Christian Hjorth** svarede, at reservatgruppen ikke har noget med selve kontakten til brugerne at gøre, men at foreningerne kan komme med forslag og ønsker til vildtreservaterne. CH tilføjede, at vildtreservatudvalget snarest ville lægge en plan for 2021 og forventede, at udvalget når at få et bekendtgørelsesudkast klar til Maribosøerne, og at der skal være afklaring på de 11 reservater, Styrelsen evt. ønsker at nedlægge. Reservatudvalget har



allerede i april 2018 givet sin anbefaling/indstilling vedr. evt. nedlæggelse til hvert af de 11 reservater.

CH gav dertil udtryk for, at vildtreservatudvalget ønsker at holde mere end to årlige møder og gerne tager på besigtigelse af reservater og interesseområder, så de kan se resultaterne og sætte yderligere skub i processerne.

**Flemming Torp** spurgte til, hvem der stiller forslag om nye reservater. **Christian Hjorth** svarede, at det kan være lokale foreninger, som er indblandet i udpegning nye reservater. Han kunne fortælle, at der på baggrund af undersøgelser af sejladsaktiviteterne i bugten - foretaget af DCE er lagt op til, at dele af Sejerøbugten evt. skal være et nyt vildtreservat, men at der ellers mest har været tale om revidering af eksisterende reservater.

**Frederik Lüttichau** pointerede, at repræsentanter fra organisationerne i reservatgruppen må orientere sit eget bagland og andre relevante organisationer, så de bidrager effektivt til arbejdet. Formanden bør lægge pres på Miljøstyrelsen for at fremme arbejdet.

**Jan Eriksen** opfordrede VFR's medlemmer til at få deres respektive bagland til at bidrage til et mere effektivt revisionsarbejde, men den lokale enhed i Naturstyrelsen bør være omhyggelige med at indkalde de rigtige organisationer til brugergrupperne ud over indkaldelse af hovedorganisationerne.

**Egon Østergaard** bakkede op om, at der bliver sendt signal fra VFR om, at accelerere sagerne vedr. vildtreservaterne og spurgte, hvad grundlaget er for at give reservaterne 1. og 2. prioriteter i oversigten. **Christian Hjorth** svarede, at prioriteringen besluttet af Miljøstyrelsen med grundlag i, hvad der på aktuelt haster mest.

**Ella Maria Bisschop-Larsen** pointerede, at de komplicerede og langtrukne forløb risikerer at mindske fremdrift og engagement hos de nedsatte frivillige i brugergrupperne. EMBL bakkede derfor op om at VFR presser på for en mere strømlinet proces.

**Claus Lind Christensen** opfordrede til i konkrete tilfælde at benytte forslag af reservater fremfor at bruge fredningsinstrumentet.

**Ella Maria Bisschop-Larsen** fremhævede, at VFR godt kan have en holdning til fredningsinstrumentet, men at det er Danmarks Naturfredningsforening, der har retten til at bruge fredningsinstrumentet.

**Jan Eriksen** takkede Christian for orienteringen og konkluderede, at VFR bakker op om ønsket om en større fremdrift, og at der skal være en mere effektiv arbejdsplan for fremtiden.

**Jens Skovager Østergaard** kvitterede for ønsket om en fremskyndet proces og bemærkede, at styrelsen har prioriteret mellem reservaterne baseret på beskyttelseshensyn (Natura2000), og hvor der er uoverensstemmelser med gammel lovgivning, der er overhalet af nuværende lovgivning.

## 7. Rewilding – oplæg v. Carsten Rahbek

### Ramme:

*Carsten Rahbek gav et oplæg om sin forskning om rewilding. Carsten understregede, at den største udfordring for dansk biodiversitet er pladsmangel. I Danmark er ca. 5 % af arealerne*

*naturlige, hvilket betyder, at mange arter er truet og i ugunstig bevaringstilstand. Forøgelsen af arealer til biodiversitetsfremmende formål, som udlægning af urørt skov, er den mest omkostningseffektive metode til sikring og forøgelse af biodiversitet. Dette er en internationalt anerkendt konklusion. IPBES laver store videnskabelige konsensusrapporter om status for biodiversitet, og hvad der skal til for at sikre den. I disse er rewilding ikke noget der fremhæves eller anbefales som vigtigt. Dertil fokuserer EU's Biodiversitetsstrategi også på plads til naturen som det primære samt genetablering af naturlige økosystemer. Udsætning af store græssere kan være et af mange tiltag til at opnå naturlige økosystemer.*

*Der er gennem mange år lavet undersøgelser af, hvilke faktorer – klima eller mennesker – der er definerende for store arters udbredelse. Carsten berettede, at klimaet i dag er anderledes sammenlignet med klimaet i den seneste mellemistid (Eem tiden) – så hvad der var dengang kan ikke bruges til at sige, hvad der ville være naturligt i Danmark i dag. Derudover forandrede klimaet og vegetationen sig i Danmark siden sidste istid fra tundra til slette for at gå naturligt til skov for ca. 10.000 år siden. Disse forandringer er forklaringen på, at fx steppearter som hest og bison kom ind i Danmark for ca. 12.000 år siden og forsvandt helt naturligt af sig selv for ca. 10.000 års siden. Derimod indvandrede en række skovarter. Menneskets jagt på megafauna har også spillet en rolle, især i Mellem- og Sydeuropa. I Danmark har det næppe udryddet arter. Derimod blev megafaunaen påvirket, da Danmark begyndte at have agerbrug for ca. 5.000-6.000 år siden. Men før dette var fx bison og hest forsvundet helt naturligt og kan derfor næppe betegnes som manglende naturlige nølearter i den danske natur i dag. Naturlige processer skabes af arter, der er naturligt forekommende i et område, og med et stigende areal, vil der være flere arter. Store græssere kan bidrage til at gøre landskaber heterogene, hvilket også vil forøge antallet af arter. Forstyrrelser som storm, ild og vand er også vigtige – formentlig vigtigere.*

*Carsten pointerede, at der ikke er meget data eller evidens for effekten af rewilding, og det vides ikke om store græssere er nødvendige for dansk biodiversitet. Meget forskning peger på, at det er processer i jord og abiotiske effekter i vand, der er determinerende for økosystemers udvikling - ikke tilstedeværelsen af store græssere. Vi ved ikke nødvendigvis hvad resultatet af udsætning af store græssere vil blive. Der er dog analyser af tiltag, hvor man lader arealer stå urørt og reetablerer naturlig hydrologi. Rewilding er et eksperiment, og vi bør diskutere, om det er ønskværdigt at igangsætte en masse eksperimenter, især med arter der er forsvundet naturligt fra Danmark, som bison, eller om man skal vente på evidens, fx fra Mols Bjerge. Der er allerede store græssere i Danmark, fx hjortevildt. Store græssere giver heterogenitet, hvor sjældne arter bliver almindelige og almindelige arter bliver mindre almindelige.*

*Der er forskel på græsning og græssere, nogle dyr hører til i det åbne land og andre i skov. Hesten kan gøre positive ting naturligt i det åbne land som den steppeart den er, mens den ikke høre hjemme i en skov. Hvis man vil introducere en ikke-hjemmehørende steppeart, som bison, bør det også være i det åbne land og ikke inde i en skov. Blandt de relevante arter er vildsvin, der har været i Danmark for nylig, og kronhjort. Uroksen er også relevant, og den kan fint erstattes af køer. Det kan diskuteres om bæver er en relevant art i Danmark. De vilde heste forsvandt da steppelandskabet blev til skov. De fleste heste i skove har været tamme, og det er derfor ikke fagligt underbygget at sige, at hesten er nødvendig i skoven eller er en nølearart i skoven. Elg forsvandt naturligt fra øerne, da de blev dannet for ca. 8.000 år siden og ikke som følge af jagt. Derfor er det ikke fagligt underbygget at sige, at biodiversiteten på øerne er afhængige af elg som nølearart, og udsætning af elg vil være en introduktion af en art, som forsvandt af sig selv. Bison har kun været i Danmark i en meget kort periode for ca. 12.000-10.000 siden. I dag er arten ikke en naturlig art i Danmark – men en centraleuropæisk*

*steppeart. Vandbøfler og indiske/afrikanske elefanter og den type arter er afgjort ikke-hjemhørende arter.*

*Det vides ikke, hvor mange individer af græssere, der naturligt vil forekomme i danske naturtyper. Der kan dog laves forsøg med populationsdynamik, hvilket kan vise en betydeligt mindre bestandstæthed end tidligere antaget. Mange undersøgelser inkluderer ikke selvregulering, langtidsfluktuationer med indimellem sjældne, hårde vintre og ignorerer helt sygdomme som en af de væsentligste naturlige bestandsregulerende faktorer. Eksempelvis kan et område godt have en høj bestand på et tidspunkt, men en hård vinter (som set i Oostvaardersplassen i Nederlandene) vil decimere populationen – helt naturligt.*

*Mange af de dyr der i øjeblikket debatteres i Danmark ville ikke være naturligt forekommende i Danmark, og især ikke i de antal der diskuteres. Angående hegning er det relevant at diskutere, om det er naturligt, eller om der i så fald vil være tale om dyreparker.*

*Carsten sluttede med at opsummere, at der er en meget stor faglig uenighed vedrørende rewilding, og gav udtryk for, at der mangler en balanceret drøftelse af negative og positive sider af rewilding. Eksempelvis er heste betragtet som skadedyr i mange lande pga. negativ effekt på vegetation. Dertil pointerede Carsten, at rewilding er meget dyrt at udføre.*

**Jan Eriksen** takkede for oplægget og bemærkede at Vildtforvaltningsrådets medlemmer har besøgt Oostvaardersplassen i Nederlandene og set, hvad rewilding projekter kan føre til. JE spurgte, hvordan Carsten vil anbefale brugen af de 888 mio. kr. fordelt over de næste fire år til naturpolitiske formål. **Carsten Rahbek** bekræftede, at der ved Oostvaardersplassen har været en unaturligt høj dyretæthed, og at dyrene ikke ville blive i området, hvis der ikke var hegn. Carsten svarede, at investering i mest mulig plads til naturen giver størst effekt. Der vil være nogle etableringsomkostninger til projekter, hvor man reetablere den naturlige hydrologi. Rewilding bør primært ske ved projekter på nogle udvalgte steder, og man bør fokusere på de arter som ville være naturligt forekommende og som primært mangler for biodiversiteten. Her er køer, som erstatning for uroksen, den væsentligste art – men naturlige bestande af kronhjort og vildsvin kan også være en prioritet. Carsten pointerede, at alt andet vil være meget dyre eksperimenter.

**Henrik Bertelsen** spurgte, om de tørre naturtyper ikke også er vigtige sammenlignet med de våde, samt om antallet af dyr i hegningerne. **Carsten Rahbek** svarede, at ca. 25 % af de danske skove bør være naturligt våde, det samme gør sig gældende for lavbundsområder, der ved udtagning også vil have en klimamæssig gevinst. Angående antallet af dyr svarede Carsten, at dyr bag hegn ikke har en naturlig bestandsregulering, da den naturlige dynamik begrænses. Dette vil også medføre sygdomme, og det kan risikere at være negativt for biodiversiteten.

**Ella Maria Bisschop-Larsen** spurgte til, om det vil være gunstigt at bruge begrebet translokation i stedet for rewilding. **Carsten Rahbek** svarede, at man i mange lande er kede af at rewilding har taget fokus fra 'restoration'.

**Claus Lind Christensen** spurgte, hvilken baseline Carsten mente, at man skulle bruge som sammenligningsgrundlag. Samt hvilken betydning baseline vil have for friluftsliv og jagt i områderne. **Carsten Rahbek** svarede, at der ingen sand baseline er, og at udviklingen for biodiversiteten bør betragtes som en række processer. I passiv rewilding lader man tingene stå og naturen kommer af sig selv, hvis man arbejder med netop de naturlige processer. Nogle har brugt mellemstiden (Eem tiden) som baseline, hvilket giver et dårligt sammenligningsgrundlag, da det

klimamæssigt ikke er sammenligneligt. Carsten ønskede ikke at kommentere på jagt og friluftsliv ud over, at man kan bruge jagt til at regulere på bestande af en vis størrelse, hvis man ønsker det.

**Birgitte Heje Larsen** spurgte, hvordan populationstæthed opgøres ud fra ancient DNA, samt om kystdynamik og mulighederne for at gøre op med den tanke, at kystlandskaberne skal holdes statiske, og at der ikke må ske brud i det tætte dække af hjelme og anden vegetation, således at der kan gives mulighed for strandtudse og andre arter, der er afhængige af friske sandflader.

**Carsten Rahbek** svarede, at hele genomet kan kortlægges ud fra historiske knogler, så det er muligt beskrivelse af forskellige gener over tid og derved finde en 'effective-population size', som kan korreleres med det givne miljø og de deraf tilgængelige ressourcer. Det er netop fra den type analyser, at vi ved at mange arter af megafauna blev stærkt negativt påvirket af naturlige klimaforandringer før den menneskelige effekt. Angående kystdynamik svarede Carsten, at han ikke er ekspert, men at der er eksempler på projekter med brug af bison i klitheder, hvor de aldrig har været naturligt, hvorimod kronhjort er en naturlig karakterart også i denne habitattype, så hvorfor ikke bruge noget der er naturligt forekommende.

**Frederik Lüttichau** nævnte, at store Natura 2000-projekter har medført at ulv, laks, havørn og andre arter er vent tilbage, men at evaluering af sådanne indsatser har været utilstrækkelig. Derfor argumenterede han for, at man rent faktisk ikke ved, hvilke indsatser der virker, og hvilke der ikke gør. **Carsten Rahbek** svarede, at der findes meget videnskabelig litteratur om effekten af tildeling af plads til naturen, hvor den har første prioritet, herunder udlægning af urørt skov, men at man ikke har megen viden på rewilding projekter ud over, at det er meget dyrt at foretage. Carsten nævnte også, at 40-50 % af Danmarks Natura 2000-områder er dyrkede, og landet ligger dårligt i forhold til resten af Europa, det samme kan siges om status på de rødlistede arter. Derfor er plads en afgørende faktor, og tildeling af mere plads til naturen er en omkostningseffektiv metode til at øge biodiversiteten. Det samme gør sig gældende for genskabelse af naturlig hydrologi og den effekt som vind, vejr og storme skaber. Oven på disse meget omkostningseffektive tiltag kan man se på rewilding, hvor man primært fokuserer på fx køer eller mere bekostelige modeller, hvor man arbejder med store hegn, bisoner og elge. Her er der et meget smalt fagligt grundlag, og det er tvivlsomt, om det er naturligt og nødvendigt.

**Egon Østergaard** takkede for de klare udmeldinger og spurgte til, hvordan det kan være, at diskussionerne synes kørt ud på et sidespor. **Carsten Rahbek** svarede, at internationalt eksperimenteres der med rewilding finansieret af fonde, store lodsejere og NGO'er, men i Danmark er rewilding blevet et centralt politiske virkemiddel, der bredt anbefales – selvom det ikke er hængt op på videnskabelig konsensus, om hvordan biodiversiteten bedst sikres (fx de internationale IPBES rapporter). Danmark er et lille land, og derfor kan få fagpersoner dominere debatten.

**Flemming Torp** påpegede, at Den Danske Naturfond ikke længere anvender begrebet "rewilding", fordi det er ved at blive et misforstået begreb. Dertil spurgte han, om økonomiske eller biologiske argumenter er bedst i forhold til at argumentere mod de store rewilding projekter. **Carsten Rahbek** svarede, at der er kulturelle spørgsmål ved opfattelsen af dyr i forhold til de biologiske spørgsmål. Dertil påpegede han, at der er tegn på, at fagfolk allerede har konkluderet, at projektet på Mols Laboratoriet er en succes, dog uden datagrundlag, analyse og uafhængig, uvildig, ekstern vurdering af fagfæller. Omkostningerne for rewilding kan blive op til 2-3 gange større end naturgenopretningsprojekter uden hegn og udsætning af dyr.

**Peter A. Busck** spurgte, om det ikke er fornuftigt at have en baseline. Dertil spurgte han om, hvor den store mængde efterspurgt tømmer skulle komme fra, når man begyndte at lægge

arealer ud til urørt skov. **Carsten Rahbek** svarede at, der er evidens for, at urørt skov medfører højere biodiversitet. Kigger man på de danske urørte skove matcher de Białowieża skoven, som er den eneste europæiske baseline. Dertil svarede han, at der er brug for dødt ved i skovene (30 %), for at de kan have et naturligt og velfungerende økosystem, og at der kun er tale om at udlægge en meget lille del af det danske skovareal til urørt skov. At man lægger en meget lille procentdel af de danske produktionsskove urørt vil næppe påvirke det samlede marked for tømmer.

## 8. Rewilding – udtalelse fra VFR

2020-04-06a

2020-04-06b

### Ramme:

*Forud for mødet havde organisationerne i VFR sendt deres bidrag til en fælles udtalelse med centrale principper for vildtforvaltning i relation til de kommende nationalparker. VFR skulle drøfte de indkomne forslag ved mødet og aftale en videre proces. Carsten Rahbeks oplæg under punkt 7 blev brugt som holdepunkt under diskussionen.*

**Jan Eriksen** tog den foregående diskussion og de indsendte bidrag til efterretning som baggrund for et princippapir fra VFR. JE foreslog, at der skulle nedsættes en skrivegruppe bestående af 2-3 repræsentanter fra rådet sammen med en repræsentant fra ministeriet.

**Peter A. Busck** kommenterede, at det skulle diskuteres om der tales om biodiversitet eller rewilding. Han gav udtryk for nødvendigheden i en præcis afgrænsning til "vildtforvaltning".

**Birgitte Heje Larsen** foreslog, at VFR bruger andre begreber end "rewilding", da det er et politiseret ord.

**Jan Eriksen** mente, at det er vigtigt med en solid afgrænsning og præcision, hvilket vil give princippapiret større gennemslagskraft.

**Frederik Lüttichau** ønskede, at Landbrug & Fødevarer skal deltage i skrivegruppen, fordi det er deres arealer, der er tale om vedrørende rewilding projekter.

**Egon Østergaard** bemærkede, at "vildtforvaltning" ikke må overskygge "biodiversitet", når vi taler om at anvende store dyr i naturforvaltningen. Vi er nødt til at arbejde i begge spor.

**Ella Maria Bisschop-Larsen** foreslog, at VFR med udgangspunkt i Carsten Rahbeks indlæg diskuterer, hvordan biodiversiteten i et område ønskes forbedret og dernæst om translokation/udsætning af græssere er det rigtige virkemiddel.

**Claus Lind Christensen** mente, at det er vigtigt, at få papiret skåret rigtigt til, og at kystudfordringerne ikke skal være en del af det.

**Flemming Torp** bemærkede, at begrebet "rewilding" er problematisk at bruge, og at det er vigtigt at princippapiret bliver målrettet og beskriver redskaber, der kan bruges til at forøge biodiversiteten.

**Henrik Bertelsen** påpegede, at ministeren vil forvente, at VFR giver anbefalinger om rewilding eller udsætning af store græssere og lader andre, fx Biodiversitetsrådet komme med anbefalinger om biodiversitet.

**Jan Eriksen** konkludere, at det er vigtigt at præsentere en fælles holdning fra syv store organisationer for ministeren, så dagsordenen ikke bliver stjålet af enkeltpersoner. JE understregede, at det er vigtigt at have perspektiver vedrørende omkostningseffektivitet med i analysen, så princippapiret får videnskabelig og politisk ligevægt. **Jan Eriksen** konkluderede videre, at der skal nedsættes en arbejdsgruppe til at skrive et udkast til princippapir om biodiversitet. Gruppen skal bestå af formanden, 2-3 repræsentanter fra organisationerne og en repræsentant fra miljøministeriet som sekretær.

## 9. Udsætningsudvalget

### Ramme:

*Flemming Torp kunne orientere, at udsætningsudvalget er indkaldt til møde mandag den 14. december 2020 i Odense, hvor der blandt andet skulle tales om udsætning af ænder. Udsætningsudvalget vil vende tilbage med et oplæg til mødet i marts.*

## 10. Meddelelser

*Til orientering*

### Orientering fra formanden

Iab.

### Status for hold af rovfugle

**2020-04-08**

Iab.

### Statistik for reguleringstilladelser

**2020-04-09**

**2020-04-10**

**Ella Maria Bisschop-Larsen** undrede sig over, hvorfor det er nødvendigt at give reguleringstilladelse til regulering af landsvale ved lufthavnen.

### Status på bekendtgørelser

**Henrik Bertelsen** spurgte til de nye udmeldinger fra ministeriet vedr. udfasning af bly i riffelammunition. Han ville gerne vide, om der overhovedet var tale om forureningsproblemer, når bly er i fast form.

**Mette Rask Jensen** orienterede om, at jagttegnsbekendtgørelsen ændres, da jagttegnsafgiften i den nye finanslov hæves fra 500 kr. til 650 kr. per indløst jagttegn gældende fra 2021. Baggrunden for denne beslutningen er, at der ikke er sket nogen pris- og lønregulering af jagttegnsafgiften siden 2002/2003 jagtsæsonen, hvorfor det nu er blevet nødvendigt at sørge for, at jagttegnsafgiften tilpasses den almindelige udvikling i priserne. Jagttegnsmidlerne er øremærkede til anvendelse inden for formålet i jagt- og vildtforvaltningsloven. Den øgede jagttegnspulje skal bl.a. anvendes til at dække udgifter til jagt- og vildtforvaltningslovens administration, der gradvist er blevet udhulet i de år, hvor jagttegnsafgiften ikke er blevet reguleret. Der er ligeledes et behov for at dække udgifter til at øge kontrolindsatsen og forbedre afrapportering til EU i forhold til blandt andet forvaltning af vildtskadeområdet. Dette er nødvendigt for, at Danmark kan leve op til EU-reglerne om fravigelser fra naturdirektiverne ved reguleringstilladelser. Jagttegnsbudgettet for 2021 forelægges VFR på næste møde til marts.

**Claus Lind Christensen** gav udtryk for, at VFR bør have mere indflydelse på, hvad pengene bliver brugt til, og anbefalede, at behovet for at vildtskadebekendtgørelsen gøres meget klart i relation til de krav, som kommissionen stiller Danmark, og at VFR kan have forslag til, hvordan forskellige tiltag kan gøres enklere.

## 11. Kommende møder

2020-04-11

### Ramme:

*Formanden fremlægger emner for kommende møder. Medlemmerne i VFR opfordres til at byde ind med emner.*

Rådet blev enige om datoerne for de næste fire møder, der skal afholdes i 2021:

- Mandag den 15 marts (KBH)
- Torsdag den 10. juni (Odense)
- Mandag og tirsdag den 27. og 28. september (Finland)
- Mandag den 6. december (KBH)

## 12. Evt.

**Birgitte Heje Larsen** gav udtryk for, at indsatsen for at bekæmpe vilde mink i naturen bør intensiveres, så bestanden nu kan bringes ned på et lavt niveau, da udslip fra minkfarme ikke længere er et problem. BHL påpegede, at vi ikke ved meget om bestanden i den danske natur, men at vildtudbyttestatistikken er på ca. 2000 årligt nedlagte mink.

**Peter A. Busck** foreslog, at indgangen på fælder til mårhund bør gøres større for at øge effektiviteten, og at fælderne er videoovervågede og med levende fangst, så risikoen ved at fange andre dyr ikke er afgørende.

**Claus Lind Christensen** nævnte, at der er kendskab til forskellige typer fælder til mårhund fra bl.a. Finland, og at dette var værd at undersøge i forbindelse med revisionen af vildtskadebekendtgørelsen.

**Ella Maria Bisschop-Larsen** stillede spørgsmål til VFR's rolle, nu når der skal udpeges et Biodiversitetsråd i 2021.

**Jan Eriksen** foreslog, at organisationerne i VFR drøfter dette i starten af 2021.